

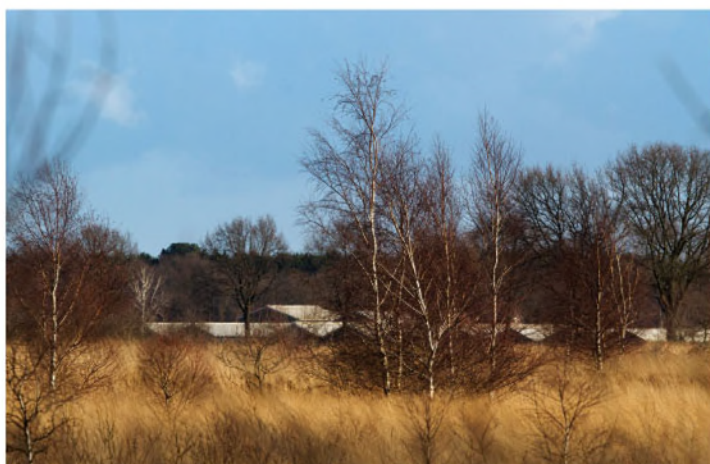

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Energielandschap Rijnenburg en Reijerscop, gemeente Utrecht

Voorlopig toetsingsadvies over het milieueffectrapport

8 september 2023 / projectnummer: 3620

1 Advies over het MER in het kort

Rijne Energie c.s.¹ wil een energielandschap ontwikkelen met windturbines en zonnepanelen in de polders Rijnenburg en Reijerscop. Voor de besluiten over de aanleg van het energielandschap is een gecombineerd plan- en project-MER milieueffectrapport (MER) opgesteld. De gemeente Utrecht heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage gevraagd te adviseren over de inhoud van het MER.

In dit advies spreekt de Commissie zich uit over de juistheid en de volledigheid van het MER.

Wat staat in het MER?

Het MER onderzoekt een aantal opstellingsalternatieven, die bestaan uit minimaal drie en maximaal acht windturbines en tussen de 3,2 en 50 hectare zonnepanelen. Op basis daarvan is een voorkeursalternatief (VKA) bepaald met vier windturbines en ongeveer acht hectare zonnepanelen. De effecten van het VKA zijn vervolgens meer gedetailleerd onderzocht. Bij het bepalen van het VKA heeft grondeigendom een belangrijke rol gespeeld. Slechts een beperkt aantal gronden in het gebied is door grondeigenaren beschikbaar gesteld.

Omdat het windturbintype nog niet is gekozen, beschrijft het VKA een bandbreedte voor de afmetingen en de geluidemissies. Het MER geeft aan dat alle alternatieven voor de opstelling van windturbines en zonnepanelen de natuur, openheid en rust van het gebied licht verstoren. Over geluid stelt het MER dat de verschillen in effecten op de leefomgeving (geluid/slagschaduw) beperkt zijn.² De effecten door slagschaduw kunnen volgens het rapport worden gemitigeerd. De plannen hebben geen effect op cultureel erfgoed en de waterhuishouding in het gebied.

Het VKA scoort op bijna alle punten beter dan de andere onderzochte opstellingsalternatieven, behalve voor energieopbrengst. Dit laatste is het gevolg van meer windturbines en een groter oppervlak zonnepanelen in enkele van de opstellingsalternatieven.³

Wat is het advies van de Commissie?

Het MER is goed leesbaar en toegankelijk en bevat veel goede onderzoeken, zoals naar de effecten op leefbaarheid, geluid en landschap. Ook de effecten op natuur zijn goed beschreven. Er ligt een volwaardig compensatieplan voor beheermaatregelen in de Lopikerwaard om het verlies van leefgebied voor de grutto en velduil in Rijnenburg en Reijerscop te compenseren.

De Commissie is desondanks van oordeel dat in het MER nog belangrijke informatie ontbreekt om een besluit te kunnen nemen over het energielandschap waarin het milieubelang volwaardig kan worden meegewogen. Dit heeft vooral betrekking op het plan-MER-gedeelte van het gecombineerde MER. Het gaat om de volgende punten:

¹ Dit consortium bestaat uit Rijne Energie, De Windvogel, Eneco en BHM Solar.

² Het gaat in cumulatie (windturbines, verkeer, industrie) om een toename van GES score 2 naar 4. Dat is van redelijk (2) naar matig (4).

³ Het VKA bevat minder windturbines en minder oppervlakte zonnepanelen vanwege beschikbare grondposities.

- **De milieuoverwegingen die geleid hebben tot de keuze voor de locatie Rijnenburg en Reijerscop zijn nog onvoldoende duidelijk beschreven.** Er zijn verschillende provinciale en gemeentelijke plannen die Rijnenburg & Reijerscop als mogelijke locatie noemen voor het opwekken van duurzame energie. De locatie is echter nooit vastgelegd in een besluit waarbij ook de milieueffecten zijn beschreven en vergeleken met andere zoeklocaties. Deze vergelijking is wel onderdeel van het plan-MER bij de Klimaatvisie Utrecht maar daarin is de definitieve locatieafweging nog niet gemaakt en is deze ook niet vastgelegd. Daarom moet dit MER voor Rijnenburg & Reijerscop inzicht geven in de milieuarargumenten voor de locatiekeuze. Hiervoor kan geput worden uit andere bronnen, zoals het plan-MER voor de Klimaatvisie.
- **Onduidelijk is of de gekozen windturbinelocaties in het VKA uitbreiding in de toekomst mogelijk maken.** De locaties van de windturbines zijn gekozen vanuit beschikbaar grondeigendom. Dit kan in de toekomst nog veranderen.
- **Optimalisatie wind en zon binnen de locatie niet in beeld.** Binnen de locatie zijn de milieueffecten van wind en zon samengevoegd (voor landschap, bodem en energieopbrengst), waarbij in de alternatieven vaste combinaties van zon en wind zijn gehanteerd. Daardoor zijn mogelijk optimale (andere) combinatie-verhoudingen van zon en wind buiten beeld gebleven. Dit levert een vertekend beeld op van milieueffecten.

De Commissie adviseert deze informatie in een aanvulling op het MER op te nemen, en dan pas een besluit te nemen over het energielandschap Rijnenburg. In hoofdstuk 2 licht de Commissie haar beoordeling toe en geeft ze aandachtspunten voor het vervolg.

Figuur 1 Voorkeursalternatief Energielandschap Rijnenburg (oostelijk deel) en Reijerscop (westelijk deel), bron MER.

Aanleiding MER

De gemeente Utrecht wil ruimte bieden aan de aanleg van een energielandschap met windturbines en zonnevelden in de polders Rijnenburg en Reijerscop. Het initiatief gaat voor deze m.e.r.-procedure uit van minimaal 3 windturbines en 7 hectare zonnevelden en maximaal 8 windturbines en 50 hectare zonnevelden.

Voor de activiteiten moet het bestemmingsplan worden gewijzigd en er moet een omgevingsvergunning worden gegeven. Dit betekent dat er een gecombineerd plan-project-MER is gemaakt. De initiatiefnemer voor de wijziging van het bestemmingsplan is het College van burgemeester en wethouders van de gemeente Utrecht. Het consortium Rijne Energie c.s. is initiatiefnemer voor het aanvragen van de omgevingsvergunning. De gemeenteraad van Utrecht is bevoegd gezag⁴. De gemeente heeft de Commissie gevraagd om een advies te geven over de volledigheid en juistheid van het MER.

Rol van de Commissie

De Commissie is onafhankelijk, bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. Ze schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag – in dit geval de gemeenteraad van Utrecht – besluit over het Energielandschap Rijnenburg en Reijerscop.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. De projectstukken die bij het advies zijn gebruikt staan op de website. Deze zijn te vinden door nummer [3620](#) op www.commissiener.nl in te vullen in het zoekvak.

2 Toelichting op het advies

In dit hoofdstuk licht de Commissie haar oordeel toe en geeft zij adviezen voor de op te stellen aanvulling. Deze adviezen zijn opgenomen in een tekstkader. Naar het oordeel van de Commissie is het uitvoeren ervan essentieel om het milieubelang volwaardig mee te wegen bij de besluitvorming door de gemeente Utrecht. In de tekst wordt ook een aantal aanbevelingen gedaan. Deze zijn bedoeld om de kwaliteit van de besluitvorming, nu en in de toekomst, te verbeteren.

2.1 Milieu-onderbouwing locatiekeuze en voorkeursalternatief

Milieuoverwegingen bij de locatiekeuze

De locatie Rijnenburg & Reijerscop is al geruime tijd in beeld als mogelijk gebied voor het plaatsen van windturbines en zonnevelden. De locatie is opgenomen in de Regionale Energiestrategie (RES) en er lopen meerdere planprocedures waarin wordt uitgegaan van een energielandschap op deze plek.⁵ Er is echter nog geen formeel besluit genomen. De afwegingen voor deze locatie, op grond van milieu-informatie, zijn ook nog nergens vastgelegd.

⁴ Voor de aanleg van een windpark met een omvang tussen de 5 en 100 MW zijn Provinciale Staten (PS) in beginsel bevoegd gezag op basis van artikel 9 van de Elektriciteitswet uit 1998. De gemeente Utrecht heeft Gedeputeerde Staten (GS) van de provincie gevraagd af te zien van toepassing van de gecoördineerde voorbereiding en bekendmaking van het benodigde besluit ten behoeve van de realisatie van windturbines. Hierdoor krijgt de gemeente de rol van bevoegd gezag.

⁵ Het gaat om Klimaatvisie Utrecht en Windenergie provincie Utrecht.

Deze milieu-informatie is er wel. De Commissie heeft begrepen dat de milieuonderbouwing in het plan-MER 'Windenergie provincie Utrecht' zal staan.⁶ Dit rapport is echter nog niet openbaar en heeft ook nog niet ter inzage gelegen. Ook worden de milieueffecten van verschillende locaties, waaronder Rijnenburg & Reijerscop beschreven en vergeleken in het plan-MER voor de Klimaatvisie Utrecht.⁷ Dat MER rekent voor Rijnenburg & Reijerscop overigens met een grotere capaciteit. Over de klimaatvisie heeft echter geen formeel ruimtelijke besluitvorming plaatsgevonden.

Waarschijnlijk wordt dus in het kader van dit project (Rijnenburg & Reijerscop) het eerste formele besluit genomen, waartegen ook bezwaar en beroep open staan. Dat betekent dat dit MER de plaats is om inzicht te geven aan bestuurders en belanghebbenden in de milieuoverwegingen die geleid hebben tot de keuze. Dit inzicht is nu niet volledig.

Inzicht in de milieueffecten en -overwegingen is ook relevant omdat het initiatief nu kleiner uitvalt dan waar de RES en Klimaatvisie van uitgaan. Dit komt omdat het uiteindelijke voorkeursalternatief vooral op basis van grondeigendom is bepaald. Milieuoverwegingen hebben weliswaar een rol gespeeld bij de optimalisatie van de opstelling, maar niet bij het bepalen van het aantal windturbines en de oppervlakte van zonnevelden. Door de beperkingen op basis van haalbaarheid vanuit grondeigendom komen er minder windturbines dan waar de Regionale Energie Strategie (RES) van uitgaat.⁸ Dit heeft een aantal consequenties:

- De capaciteit waarvan in de RES wordt uitgegaan voor Rijnenburg & Reijerscop (230 hectare zon en acht windturbines) wordt door het verkleinen van het energielandschap niet gehaald. De grondposities kunnen in de toekomst echter mogelijk wijzigen. Het MER beschrijft niet of binnen het ontwerp van het VKA (opstelling windturbines) uitbreiding in de toekomst met meer windturbines en/of zonnevelden in het gebied nog steeds wordt nagestreefd en vervolgens ook haalbaar is.
- De lagere energieopbrengst en de bijbehorende milieuwinst als gevolg van de verkleining van het initiatief, betekenen ook een lagere financiële opbrengst. De Commissie heeft tijdens het locatiebezoek⁹ begrepen dat er daardoor minder geld beschikbaar is voor landschappelijke, recreatieve en natuurmaatregelen die de ruimtelijke kwaliteit van het gebied zouden kunnen verbeteren. Deze maatregelen maakten oorspronkelijk wel deel uit van het plan.¹⁰

Optimalisatie voor voorkeursalternatief binnen locatie niet in beeld.

Het MER beschrijft niet de relatieve milieueffecten per kWh.¹¹ Hierdoor blijft onderbelicht dat het VKA (alternatief 1) weliswaar voor een aantal milieuaspecten in absolute zin minder milieueffecten heeft (en dus goed scoort), maar dat de energieopbrengst van de alternatieven

⁶ In de NRD voor deze procedure is de locatie Rijnenburg & Reijerscop als autonome ontwikkeling opgenomen. De Commissie gaf in [haar advies](#) aan dat dit niet terecht is (zie paragraaf 4.2 van het advies Windenergie provincie Utrecht) omdat de besluitvorming nog moet plaatsvinden.

⁷ Hierin werd uitgegaan van negen windturbines.

⁸ De locatie omvat het 'derde bouwblok' uit de RES. De gemeente Utrecht heeft hierin de ambitie laten vastleggen om in het gebied Rijnenburg en Reijerscop beleidsruimte te creëren voor acht windturbines en 230 hectare zonneveld.

⁹ De Commissie bracht op 23 juni 2023 een bezoek aan het gebied en kreeg daar een toelichting op het MER en op het project.

¹⁰ Een voorbeeld: de NRD stelde in paragraaf 4.1 dat er de ambitie om de duurzame ontwikkeling te combineren met verrijking van landschappelijke waarden en recreatiemogelijkheden. Het plan omvatte een robuuste ontwikkeling van groen, inclusief vernatting van het veen en groei van veenmossen. Dit zou ook weer zorgen voor CO2 opslag. Dit vervalt nu dus.

¹¹ In [het advies over de NRD](#) had de Commissie hier wel om gevraagd.

2, 3 en 4 twee tot drie keer hoger ligt. De score van het VKA is voor energieopbrengst desondanks als 'gemiddeld' beoordeeld.

In het MER zijn de effecten van wind en zon in vaste combinaties (alternatieven) bepaald (voor landschap, bodem en energieopbrengsten). Dit is niet toegelicht. Daardoor zijn andere combinaties van wind en zon buiten beeld gebleven, evenals de mogelijke 'uitruil' van zon en wind (bijvoorbeeld meer zonnevelden en minder windturbines).

De Commissie adviseert het MER aan te vullen met de volgende informatie:

- Geef aan hoe de keuze voor de polders Rijnenburg & Reijerscop tot stand is gekomen en hoe en waar dit is of zal worden vastgelegd. Geef specifiek aan welke milieuoverwegingen daarbij een rol hebben gespeeld. Geef aan hoe de locatiekeuze past in het provinciaal en gemeentelijk beleid. Houd daarbij rekening met de gevolgen van de verandering in capaciteit voor de provinciale opgave voor het opwekken van duurzame energie en op de verhouding tussen opbrengst uit zon en wind.
- Geef aan in hoeverre het gekozen VKA (ligging, ontwerp en opstelling windturbines) uitbreiding in de toekomst met meer windturbines en/of zonnevelden in het gebied nog steeds mogelijk maakt of juist blokkeert. Dit kan aan de orde zijn als de grondposities alsnog wijzigen. Geef daarbij ook de consequenties voor toekomstige besluitvorming aan.
- Geef een beschrijving van de effecten van de windturbines en zonnevelden afzonderlijk van elkaar (ook voor de energieopbrengst) en beschouw (de haalbaarheid van) andere combinaties van zon en wind.

2.2 Landschap en de herkenbaarheid van de Dom

De landschappelijke analyse en beoordeling is compact en inzichtelijk. Het onderzoek is met zorg uitgevoerd. Wel ontbreken nog panorama's vanuit het polderlandschap van Montfoort en omgeving op de skyline van de stad Utrecht. Van oudsher is de centrale plek van de Domtoren in de skyline van belang vanuit deze gezichtspunten.

De Commissie beveelt aan deze panorama's bij het besluit te presenteren en aan te geven en toe te lichten hoe de Dom op de achtergrond al dan niet zichtbaar is.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep beoordeelt of het MER de benodigde milieu-informatie bevat en of deze juist is. Als er informatie ontbreekt of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij die essentieel vindt. Dat is het geval als aanvullende informatie in haar ogen kan leiden tot andere afwegingen. Dan adviseert de Commissie de ontbrekende of gecorrigeerde informatie alsnog beschikbaar te stellen, voordat het besluit wordt genomen. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep het gebied bezocht waar milieugevolgen kunnen optreden. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

ir. Peter van der Boom MA

drs. Tjeerd Gorter (secretaris)

ing. Jan van der Grift

drs. Martin Poot

drs. Marieke van Rhijn (voorzitter)

Besluiten waarvoor dit milieueffectrapport is opgesteld

Een bestemmingsplan en omgevingsvergunning.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor activiteiten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een MER vereist zijn. De bijlagen C en D bij het Besluit milieueffectrapportage geven aan om welke activiteiten het gaat. Voor deze procedure gaat het in ieder geval om de activiteit D22.2, "de oprichting, wijziging of uitbreiding van een windturbinepark".

Bevoegd gezag besluiten

De gemeenteraad van Utrecht.

Initiatiefnemer besluiten

Het college van burgemeester en wethouders van Utrecht voor de wijziging van het bestemmingsplan en het consortium Rijne Energie c.s. voor de aanvraag van de omgevingsvergunning.

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

De Commissie heeft alle zienswijzen en adviezen gelezen die het bevoegd gezag tot en met 15 augustus heeft toegestuurd. Ze heeft ze in haar advies verwerkt, voor zover relevant voor het MER.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft beoordeeld?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiener.nl projectnummer [3620](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage
A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e mer@eia.nl
w commissiemer.nl

